

УДК 27-144.4:159.9.019.4:316.647.5

TRAUMA-INFORMED HERMENEUTICS IN THE CONDITIONS OF COLLECTIVE CRISIS: UKRAINIAN CONTEXT 2022-2025

ТРАВМОІНФОРМОВАНА ГЕРМЕНЕВТИКА В УМОВАХ КОЛЕКТИВНОЇ КРИЗИ:
УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 2022-2025 РОКІВ

Ashykhmina M.V./Ашихміна М.В.

ORCID: 0009-0004-5324-3847

Master of Psychology, Master of Theology/магістр психології, магістр богослов'я
Таврійський християнський інститут/ Tavria Christian Institute
Київ, вул. Хорольська, 28/ Kyiv, Khorolska St., 28

Abramov M.O./Абрамов М.О.

ORCID: 0009-0000-4793-9726

Master of Psychology, Master's student at the Department of Religious Studies /магістр
психології, магістрант кафедри релігієзнавства
Національний університет «Острозька Академія» /National University of Ostroh Academy
Ostrog, 2 Seminarska Street/ Острого, вул. Семінарська, 2

Анотація

Актуальність дослідження зумовлена обмеженнями класичної герменевтики (Шлейєрмахер, Гадамер) в осмисленні травматичного досвіду, особливо колективної травми під час повномасштабної війни Росії проти України (2022–2025 рр.). Травма проявляється як семіотичний розрив, фрагментація наративу, соматична гіперреактивність та руйнування стабільності суб'єкта інтерпретації, що робить традиційні моделі реконструкції наміру чи злиття горизонтів недостатніми. У глобальному контексті колективні травми (Голокост, геноциди, сучасні конфлікти) вимагають етичної методології, чутливої до страждання, а українська криза (втрата сенсу, ідентичності, соціальних зв'язків, руйнування інфраструктури) створює унікальний виклик для герменевтики текстів (біблійних, літературних, свідчень), де читач стає травмованим суб'єктом, а не нейтральним інтерпретатором.

Мета статті — розробка травмоінформованої герменевтики як етичної методології інтерпретації текстів у кризових умовах через синтез неортодоксального богослов'я ХХ століття (Тіліх, Бальтазар, Барт, Нібур, Бонхьоффер) та філософської герменевтики (Гадамер), з акцентом на трансформацію травми в процес цілення.

Результати: Виявлено обмеження класичної герменевтики через припущення раціонального, цілісного суб'єкта; встановлено необхідність етики стримування, паузи та легітимації фрагментації. Запропоновано інтегративну модель — гексаграму мислителів (Тіліх – Питання, Бальтазар – Драма, Барт – Слово, Нібур – Реалізм, Гадамер – Пауза, Бонхьоффер – Дія), що утворює динамічний цикл цілення від екзистенційної тривоги до солідарної дії. Модель критикує гуманістичний нарцисизм класичних підходів та легітимізує мовчання, дисоціацію й паузу як нормативні акти виживання, інтегруючи принципи травмоінформованої практики (безпека, довіра, емпатермент).

Висновки: Травмоінформована герменевтика трансформує травму з кінця діалогу в його травматичне начало, пропонуючи етичний інструментарій для відновлення сенсу в посттравматичних спільнотах. У українському контексті модель сприяє герменевтиці виживання та солідарності, відкриваючи перспективи для капеланства, психотерапії, літературознавства та поствоєнного відновлення. Подальші дослідження можуть валідувати модель емпірично в практиках роботи з травмованими громадами, адаптуючи її

до інших колективних криз.

Ключові слова: травмоінформована герменевтика, колективна травма, гексаграма зіцлення, неортодоксальне богослов'я, війна в Україні, етика стримування, герменевтика виживання.

Вступ: глобальний контекст і українська специфіка

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, що триває з лютого 2022 року, стало однією з наймасштабніших колективних травм у Європі з часів Другої світової війни. Ми проаналізували звіти Офісу ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА) та UNHCR: станом на початок 2025 року, близько 12,7 млн осіб в Україні – приблизно одна третина населення – потребують гуманітарної допомоги, хоча репріоритизований Humanitarian Needs and Response Plan 2025 фокусується на 4,8–6 млн найбільш вразливих. Цей показник, нижчий за 14,6 млн у 2024 році, свідчить про хронізацію кризи, особливо в прифронтових регіонах, через постійні обстріли, руйнування інфраструктури та нові хвилі переміщення. Травма тут не є виключно індивідуальною патологією: ми дослідили, що вона проявляється як колективний розрив сенсу існування, національної ідентичності та соціальних зв'язків, впливаючи на мільйони через втрату близьких, вимушену міграцію, окупацію та постійний страх [7].

Обстріли, окупація, втрата житла та загибель рідних не обмежуються соціальним чи матеріальним контекстом – вони фундаментально трансформують когнітивні та емоційні процеси інтерпретаторів текстів. Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) зазначає, що близько 70% людей протягом життя стикаються з потенційно травматичними подіями [24]. Ми проаналізували контекст війни в Україні: дослідження 2025 року фіксують поширеність симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР) на рівні 15–41% залежно від групи (внутрішньо переміщені особи, біженці, цивільні в зонах конфлікту), з вищими ризиками (до 47,5%) серед біженців та до 90% експозиції до травматичних подій у прифронтових регіонах. Це створює унікальний герменевтичний виклик: сучасний читач більше не є "нейтральним" суб'єктом раціональної інтерпретації, а особою, чиє сприйняття детерміноване досвідом насильства, страху та невизначеності.

Ми дослідили обмеження класичної герменевтики в контексті травматичного досвіду: традиційні методології, орієнтовані на реконструкцію авторського наміру та злиття горизонтів (від Шлейермахера до Гадамера), виявляються недостатніми, оскільки не враховують фрагментований, невиразний та "невідповідний" (unassimilable) характер травми [7;20;9]. Класична герменевтика припускає раціонального, інтегрованого суб'єкта, здатного до свідомої рефлексії та комунікації. Проте ми проаналізували сучасну теорію травми: вона фундаментально порушує цю інтеграцію, проявляючись через дисоціацію, інтрузивні спогади, гіперзбудження чи емоційне оніміння, руйнуючи базові засади комунікації [10]. У колективних травмах, як війна чи геноцид, горизонт інтерпретатора спотворений хронічним стресом, що призводить до епістемічної дисторсії та ризику колонізації чужого болю [8]. Дослідження в травма-теології показують необхідність «hermeneutics of suffering», де інтерпретатор мусить «стояти серед травмованих», а не проводити абстрактну реконструкцію, інакше класичні моделі сприяють герменевтичній несправедливості та ретравматизації [18;13].

Травмоінформована герменевтика (trauma-informed hermeneutics) виникає як критика та доповнення класичної традиції: ми дослідили, що вона пропонує читання текстів через призму травми, акцентуючи кодування досвіду в мовчанні, фрагментах, повтореннях та відсутностях, з етичними імперативами – визнання меж розуміння, уникнення ретравматизації та надінтерпретації [19;18]. Таким чином, класична герменевтика не стільки свідомо ігнорує травму, скільки бракує їй адекватних категорій для роботи з неінтегрованим досвідом. Травма вимагає нової методології, чутливої до страждання та інтегрованої з принципами травмоінформованої практики (безпека, довіра, емпатермент).

Метою цієї статті є демонстрація того, як травматичний досвід трансформує процес інтерпретації текстів, та розробка етичного інструментарію для герменевтичної роботи в умовах кризи. Запропоновано інтегративну модель із шести функцій, адаптованих до аналізу травматичних нарративів (див. **Таблиця 6**).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій

Аналіз наукової літератури з взаємодії теології, філософської герменевтики та теорії травми демонструє значні досягнення в окремих дисциплінах, але бракує інтегративної міждисциплінарної моделі для осмислення колективної травми в умовах активної військової агресії, такої як повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Ми дослідили, що попередні роботи сформували чіткі рамки, але залишили методологічну прогалину: відсутність синтезу теологічної глибини, політичного реалізму, філософської обережності та емпіричних даних нейронауки. Ця стаття покликана заповнити цю прогалину через розробку травмоінформованої герменевтики.

Компаративний аналіз теологічних моделей XX століття, які розглядають травму через екзистенційний, драматичний та керигматичний виміри, вказують на фрагментарність:

- **Екзистенційний вимір:** Праці Пауля Тіліха (Systematic Theology, The Courage to Be) інтерпретують травму як Grenzsituation – граничну ситуацію тривоги небуття, що вимагає «мужності бути» [21]. Цей підхід широко застосовується в пастирській практиці, але критикується за абстрактність та ризик ототожнення теологічних категорій з психіатричними діагнозами.

- **Драматичний вимір:** Ганс Урс фон Бальтазар у Theo-Drama пропонує кенотичну модель Божої солідарності зі стражданням [1]. Травма осмислюється як частина божественної драми спокути, але концепція «супер-тимчасового страждання» Бога викликає дискусії щодо ортодоксальності та потенційної романтизації пасивного страждання.

- **Керигматичний вимір:** Карл Барт підкреслює Бога як Ganz Andere, який проривається крізь травму вертикальною діалектикою [2]. Це забезпечує радикальне викриття ідолів, але ризикує теологічним детермінізмом та ігноруванням людського досвіду.

Попередні дослідження часто розглядають ці моделі як взаємовиключні. Ми пропонуємо їх інтеграцію в триєдиний простір (питання – драма – слово) для автентичного осмислення травми. Виходячи з аналізу, доходимо висновку того,

що теорія травми [7] спричиняє семіотичний розрив і фрагментацію, паралізуючи класичну модель. Це вимагає етики стримування – паузи та дистанції для запобігання ретравматизації. Сучасні емпіричні дослідження [23] підтверджують соматичний пріоритет травми: досвід кодується в тілі, спростовуючи раціональну доміную герменевтики. Травма викликає асинхронність – гіперреактивний горизонт сканує текст на тригери. Нейровізуалізація фіксує домінування default mode network (DMN) над вербальними зонами в PTSD, з часто зниженою connectivity. Це обґрунтовує практики мовчання (Барт) та паузи (Гадамер), а дисоціативні стани (20–50% у травмованих) – як форми непрямого усвідомлення.

Необхідність синтезу цих концепцій (теологічна тріада, політичний реалізм Нібур, обережність Гадамера, нейронаукова емпірика) в етично обґрунтовану модель становить головну дослідницьку прогалину. Наявні академічні розвідки не пропонують інтегральної методології для колективної травми в активній кризі. Ця стаття заповнює цю прогалину через травмоінформовану герменевтику.

Методологія

Дослідження проведено в якісному та концептуальному форматі, типовому для міждисциплінарних студій у галузі філософської герменевтики, теології та теорії травми. Воно поєднує систематичний огляд літератури з тематичним аналізом для розробки та концептуальної валідації інтегративної моделі травмоінформованої герменевтики.

1. Якісний синтез літератури: Здійснено систематичний огляд 52 джерел (1932–2025) з теології (Барт, Бальтазар, Тіліх, Нібур), філософської герменевтики (Гадамер) та сучасної теорії травми (Caruth, Herman, van der Kolk, Lanius et al.). Застосовано тематичний аналіз за Braun & Clarke (2006) для ідентифікації ключових патернів (травма як «розрив сенсу», фрагментація наративу, соматична пам'ять, етична пауза). Ці патерни інтегровано в гексагональну модель (шість функцій), представлену в **Таблиці 6**.

2. Концептуальна валідація: Модель концептуально валідовано через

прикладення до контексту колективної травми в Україні, спричиненої повномасштабним вторгненням російської федерації. Використано вторинні дані з опублікованих досліджень ментального здоров'я українських біженців, ВПО та цивільних (2022–2025), які фіксують високий рівень симптомів ПТСР, дисоціації та соматичних реакцій. Аналіз демонструє, як принципи моделі (безпека, довіра, етична пауза) дозволяють осмислити травматичні досвіди без ризику ретравматизації чи надінтерпретації. Валідація залишається концептуальною, без первинного збору даних, відповідно до теоретичного характеру дослідження.

Такий підхід забезпечує етичну чутливість до травми, уникаючи об'єктивації страждання, і відповідає стандартам якісних досліджень у гуманітарних науках.

Теологічна тріада та проблема синтезу

Інтеграція теології в травмоінформовану герменевтику вимагає системного аналізу спадщини трьох ключових мислителів ХХ століття – **Пауля Тіліха, Ганса Урса фон Бальтазара та Карла Барта**. Їхні теологічні системи, незважаючи на доктринальні відмінності, демонструють концептуальну єдність у інтерпретації травми як екзистенційного розриву, що зумовлює радикальне переосмислення релігійного досвіду. Травма тут не є периферійним феноменом, а онтологічним рубежем, де традиційні категорії віри втрачають стабільність. У контексті травмоінформованої герменевтики ці моделі інтегруються в триєдиний простір, що визначає етапи осмислення травматичного тексту: питання (Тіліх), драма (Бальтазар) та слово (Барт).

В нашому аналізі внеску **Пауля Тіліха**, особливу увагу приділено його ролі як засновника концепції екзистенційної теології кореляції, інтерпретуючи травму як *Grenzsituation* – граничну ситуацію, що ставить під сумнів онтологію існування [22]. Метод кореляції передбачає діалектичну взаємодію між екзистенційним питанням травми та теологічною відповіддю «Нового Буття», трансформуючи травму з проблеми в потенційний простір одкровення. Тіліхівське розрізнення патологічної та онтологічної тривоги дозволяє концептуалізувати травму як фундаментальну структуру людського буття, а не

лише психопатологічний симптом. Концепція «мужності бути» пропонує модель інтеграції травматичного досвіду через його екзистенційне прийняття, що має імплікації для психологічної реабілітації, наприклад, ветеранів [22].

У контексті колективної кризи, як в Україні, травма стає колективною тривогою небуття, коли руйнуються інституції, сенси та ідентичність. Дослідження 2025 року демонструють застосування тілівських ідей у практиці військових капеланів, де травма легалізується як онтологічне питання, перетворюючи текст (спогади, наративи) з патології на простір одкровення. Герменевтичний потенціал тілівської теології реалізується в трансформації екзегези, де читання сакральних текстів стає кореляційним актом між травматичним досвідом і теологічною відповіддю. Незважаючи на критику абстрактності та ризику теологізації психіатричних діагнозів, цей підхід залишається актуальним через здатність перетворювати теологію з системи пояснень на практику супроводу, особливо в умовах сучасної української реальності.

Таким чином, теологія Тіліха відкриває перспективи для розвитку травмоінформованої герменевтики, пропонуючи роботу з травмою як онтологічним, а не виключно психологічним феноменом. Цей екзистенційний акцент природно переходить до драматичного виміру, де порожнеча набуває динаміки божественного самоспорожнення, — до теології **Ганса Урса фон Бальтазара**.

У нашому аналізі внеску Ганса Урса фон Бальтазара (1905–1988), одного з найвидатніших католицьких теологів ХХ століття, особливу увагу приділено його оригінальній інтерпретації травми в рамках монументальної п'ятитомної трилогії *Theo-Drama: Theological Dramatic Theory* (1973–1983) [1]. Апелюючи до Филип'ян 2:7 («...знесив себе, прийнявши вид слуги»), Бальтазар розширює христологічне розуміння кенозису на універсальний онтологічний механізм божественного саморозкриття. На відміну від абстрактного «грунту буття» Тіліха, Бальтазар вводить драматичний акт Божої солідарності, де травма осмислюється як складова *Theo-Drama* спокути. Бог постає активним учасником

драми, добровільно спускаючись у страждання, переживаючи солідарність із травмованою історією.

У контексті травматичного досвіду бальтазарівська концепція набуває форми радикальної солідарності: Бог не «допускає» страждання, а втілюється в ньому, стаючи «відкинутим разом із жертвами» – від Голокосту до сучасних воєнних злочинів, як у Бучі чи Маріуполі. Дослідження 2025 року показують, що така теологія може допомогти в осмисленні колективної травми в умовах війни, хоча пряме застосування Бальтазара до України залишається обмеженим. Естетичний вимір травми вбачається в парадоксальній «темній красі», де порожнеча стає простором відкриття божественної любові. Це проявляється в концепції «Агонії», де Христос переживає тотальну «темну ніч душі», освячуючи екзистенційну покинутість.

Бальтазар розвиває кенозис як «силу, що проявляється через вразливість» (power-in-vulnerability), що входить у діалог із феміністськими теологіями. Травма переосмислюється як активна участь у божественній драмі, де жертва стає співактором спокути. Колективна травма – втрата близьких, окупація – віддзеркалює божественний кенозис, де капелан може стати втіленням Христа, що сходить у пекло. Переживання порожнечі відкриває шлях до емпатуерменту – не ліквідації травми, а реінтеграції через неї в спільноті. У травмоінформованій герменевтичній практиці модель Бальтазара трансформує прочитання сакральних текстів: Книга Йова чи Псалом 22 стають драматичними просторами солідарності, де крик страждання резонує з кенозисом Христа. Фасилітатор (facilitator) виступає не як спостерігач, а як співактор, визнаючи мовчання як акт любові. Проте модель викликає критику: «супер-тимчасове страждання» Бога суперечить ортодоксальному розумінню божественної незмінності, а феміністські теологи попереджають про ризик романтизації пасивного страждання, особливо для жертв гендерного насильства. Незважаючи на обмеження, актуальність підходу полягає в теології супроводу, що протистоїть політиці сили та формує спільноти через взаємну вразливість.

Таким чином, Бальтазар здійснює перехід від тілівської екзистенційної

порожнечі до драматичного акту божественної любові в стражданні. У травмоінформованій герменевтиці це означає присутність у драмі травмованої людини, дозволяючи парадоксальній красі відкритися через хрест страждання, трансформуючи травму в колективний акт переборення. Ця драматична солідарність вимагає діалектичного загострення, де страждання стає місцем суду та благодаті, – до радикальної теології Карла Барта.

Інтеграція теології в травмоінформовану герменевтику завершується аналізом внеску Карла Барта, чия діалектична теологія підкреслює Бога як *Ganz Andere* – цілком іншого, який проривається крізь кризу одкровенням [2]. Герменевтична функція цього виміру (криза) полягає в радикальній діалектиці «ні» (суд над людськими претензіями) та «так» (благодать у Христі). Травма тут – не проблема для розв'язання, а простір, де Бог викриває ідоли та відкриває залежність від благодаті.

У нашому аналізі внеску Карла Барта, швейцарського реформатського теолога та автора монументальної *Kirchliche Dogmatik*, особливу увагу приділено його радикально діалектичній інтерпретації травми, яка суттєво відрізняється від кореляційного методу Пауля Тіліха та кенотичного «спускання» Ганса Урса фон Бальтазара. Діалектика «ні» і «так» – не гегелівський синтез, а парадокс одкровення: «ні» судить ідолопоклонство (націоналізм, ілюзія контролю), а «так» являє благодать у центрі розриву. У контексті російсько-української війни (2022–2025) це може ілюструвати викриття ідеологічних ідолів влади та мілітаризму, як у трагедіях Бучі та Маріуполя, де насильство обнажає крах людських систем. Дослідження 2023–2025 років застосовують бартіанські мотиви до подібних криз (Буча як символ пострадянського розриву), пропонуючи теологію опору ідолам.

У травмоінформованій герменевтиці бартівська модель трансформує інтерпретацію текстів: читання Біблії стає керигматичним проголошенням, а не пошуком сенсу в стражданні. Наприклад, Псалом 22 – не питання «чому?», а простір, де проривається божественне «Ось Я». Фасилітатор виступає як свідок одкровення, уникаючи раціоналізації травми та створюючи умови для слухання

Слова через мовчання та присутність.

Критика бартівського підходу вказує на ризик теологічного детермінізму: інтерпретація травми виключно як божественного суду може ігнорувати людську автономію та хаотичність страждання, породжуючи фаталізм. Однак актуальність моделі – в теології опору, де криза стає можливістю для автентичного одкровення, деструктуючи ідоли та відкриваючи радикальну залежність від благодаті.

Барт завершує тріаду: Тіліх концептуалізує травму як граничне питання, Бальтазар – як драматичну солідарність, а Барт – як кризу одкровення, де «ні» суду та «так» благодаті звучать одночасно. Травма постає семіотичним простором, де Бог проривається, трансформуючи розрив у місце надії. Цей синтез пропонує травмоінформованій герменевтиці етичний інструментарій для роботи з колективною кризою.

Якщо Карл Барт через мовчання та кризу шукає трансцендентне Одкровення (вертикаль) у травматичній події, то інший велетень ХХ століття – **Рейнгольд Нібур** – пропонує горизонтальну, антропологічно-політичну оптику історичної трагедії.

У нашому аналізі внеску Рейнгольда Нібура, одного з провідних американських протестантських теологів ХХ століття та засновника християнського реалізму, особливу увагу приділено його критичній інтерпретації травми в контексті антропологічного песимізму та етичної діалектики. У працях *Moral Man and Immoral Society* (1932) та *The Nature and Destiny of Man* (1941–1943) він трактує травму як історичну подію, що викриває парадокс людської природи: поєднання моральної здатності індивіда з колективним егоїзмом і схильністю до самозвеличення (*pride*) [14]. На відміну від керигматичної вертикалі Барта, драматичного кенозису Бальтазара чи екзистенційної кореляції Тіліха, Нібур акцентує колективну моральну сліпоту та ідолопоклонство спільнот, які маскують зло псевдоморальними нарративами – національними міфами чи релігійними раціоналізаціями.

Ключовим є поняття «ілюзії невинності» (*illusion of innocence*): групи

прагнуть бачити себе моральними, але травма (війна, насильство) обнажає груповий егоїзм і колективний гріх. Травма виконує пророчу функцію, руйнуючи міфи про цивілізованість і відкриваючи глибину pride як прагнення подолати кінцівку. У контексті російсько-української війни (2022–2025) нібурівська критика набуває гостроти. Сучасні дослідження застосовують його реалізм для аналізу ідеологічних ілюзій агресора (імперські міфи, «визволення») та викриття колективного егоїзму в міжнародній політиці, особливо у дискусіях про підтримку України, 2022–2025. Трагедії на кшталт Бучі чи Маріуполя ілюструють механізми самовиправдання влади, але Нібур також попереджав про ілюзії всіх сторін, закликаючи до зрілої етики. У травмоінформованій герменевтиці нібурівська логіка веде до етики відповідальності: інтерпретація Писання виявляє структурне насильство та ідоли, спонукаючи до суспільної дії, а не втечі в приватну духовність.

Таким чином, Нібур доповнює теологію травми політичним виміром. Пропонована інтеграція теологічних підходів – Тіліха, Бальтазара, Барта, Нібура – формує комплексний герменевтичний каркас для роботи з травмою в контексті травмоінформованої герменевтики. Кожен елемент відповідає ключовому аспекту осмислення травматичного досвіду, поєднуючи екзистенційний, драматичний, керигматичний та політичний виміри. Це дозволяє не лише теоретичне осмислення, але й практичне застосування в умовах колективної кризи, як війна в Україні, де травма руйнує сенс, ідентичність та соціальні структури. Нижче представлено синтез у табличній формі для чіткості (табл. 1).

Цей каркас не є статичним: він дозволяє гнучке застосування, наприклад, у капеланській практиці чи психотерапії, де Тіліх допомагає легітимізувати питання, Бальтазар – солідарність, Барт – одкровення, а Нібур – політичну дію. Дослідження 2022–2025 років підтверджують актуальність, зокрема застосування Нібура для аналізу ідеологічних ілюзій у російсько-українській війні (як викриття колективного егоїзму та імперських міфів) [2]. Подальші дослідження могли б емпірично валідувати цей синтез у посттравматичних спільнотах.

Таблиця 1 - Сенс травми у питаннях герменевтики.

Теолог	Функція в каркасі	Опис внеску в герменевтику травми
Тіліх	Питання	Травма як екзистенційна межа і зіткнення з небуттям, що руйнує узвичаєний сенс і вимагає сміливості буття (Courage to Be) [21].
Бальтазар	Присутність	Травма як драматична сцена кенотичної любові, де страждання Бога (Христа) стає формою присутності у нестерпному болю (Theodrama) [1].
Барт	Слово	Травма як керигматична криза і Божий Суд, що закликає до мовчання перед трансцендентним Одкровенням (вертикаль) (Kirchliche Dogmatik) [2].
Нібур	Реалізм	Травма як політико-антропологічне викриття колективного гріха, ілюзії невинності та ідолопоклонства (горизонталь), з акцентом на етику відповідальності (Moral Man and Immoral Society) [14].

Джерело: авторське опрацювання

Цей аналіз демонструє, що травматичний досвід представляє не кінець релігійного діалогу, а радше його радикальний початок – точку, де традиційні форми богопізнання руйнуються, відкриваючи простір для автентичної зустрічі з божественним одкровенням у його найбільш чистій та несподіваній формі.

Ця теологічна вертикаль, однак, потребує горизонтального доповнення філософською герменевтикою, яка аналізує сам процес розуміння в розриві, – до **Ганса-Георга Гадамера**.

У нашому аналізі внеску Ганса-Георга Гадамера, який здійснює методологічний перехід від теологічної вертикалі тріади Тіліх–Бальтазар–Барт до філософської герменевтики горизонталі. Травма інтерпретується не як онтологічна межа, кенотична драма чи діалектична криза, а як семіотичний розрив у процесі злиття горизонтів (Horizontverschmelzung) – діалектичному взаємодії передрозуміння (Vorverständnis) читача з історичною традицією тексту [9]. Ця концепція стикається з фундаментальним викликом у контексті травми, як показано в таблиці нижче:

Таблиця 2 - Концепція травми.

Виклик	Опис
1. Руйнування передсудів	Травма руйнує фундаментальні антропологічні та етичні передумови <i>Vorverständnis</i> (наприклад, віру в базову безпеку, справедливість чи моральність людства), не дозволяючи діалогічно вступити у взаємодію з традицією.
2. Спіраль фрагментації	Травматична подія перетворює герменевтичне коло (циклічний процес розширення розуміння) на спіраль фрагментації, де горизонт звужується до точки виживання, фіксуючи свідомість на болісному «тоді» і втрачаючи здатність інтегрувати досвід у зв'язний наратив «тепер» і «майбутнє».
3. Гіперреактивний горизонт читача	Горизонт стає гіперреактивним, автоматично скануючи текст на тригери; семіотичний тригер функціонує як анти-герменевтичний механізм, обходячи свідоме розуміння (<i>Verstehen</i>) і перемикаючи на режим виживання (<i>Überleben</i>).
4. Асинхронність горизонту тексту	Горизонт тексту втрачає статус безпечної традиції, перетворюючись на потенційну загрозу ретравматизації та місце виправдання зла або мовчання про нього.

Джерело: авторське опрацювання.

У цьому сенсі травма є анти-мовним досвідом, але гадмерівський акцент на онтології мови («*Буття, яке може бути зрозуміле, є мовою*») дає надію: фрагментована оповідь-свідчення стає інструментом, що переводить розрив у мовний простір для часткового відновлення сенсу [9]. У воєнному контексті України (2022–2025) цей розрив набуває конкретних форм: літературний образ «*підвалу*» в текстах Сергія Жадана перестає бути метафорою, перетворюючись на семіотичний тригер, що викликає флешбек і розриває діалог. Класична гадмерівська модель, що постулює безперервність традиції та стабільність передрозуміння, виявляється недостатньою.

У травмоінформованій практиці герменевтика Гадамера трансформується: читання стає паузою, створюючи «*третій простір*» між тригером і соматичною реакцією. Фрагментарна інтерпретація легітимізує фрагментованість як норму – сенс формується епізодичними спалахами в проміжках між активацією амідали

(реакцією на стрес, як показано в стандартних нейровізуалізаційних моделях стресової відповіді, де амідала гіперактивна, а префронтальна кора пригнічена).

Етика стримування замінює імператив «знайти сенс» на утримання простору для його емердженсу, де мовчання та дисоціація — легітимні герменевтичні акти, що захищають від ретравматизації.

Критика гадмерівського підходу вказує на припущення стабільності Vorverständnis, що ігнорує травматичну фрагментацію пам'яті. Проте його актуальність для українського контексту – в «герменевтиці виживання», де розуміння – процес відновлення горизонту від виживання до діалогу з традицією. Гадамер завершує перехід від теологічної вертикалі до герменевтичної горизонталі, зміщуючи акцент з бартівського «Хто говорить?» на «Як слухати в розриві?». Якщо Тіліх розкриває травму як граничну ситуацію, Бальтазар – як кенотичну драму, а Барт – як діалектичну кризу, то Гадамер трансформує її в травматичну трансформацію діалогу: травма – не кінець розуміння, а його радикальна, фрагментована форма, де злиття горизонтів поступається паузам, дистанціям і мовчанню.

Таким чином, запропонована пентада Тіліх–Бальтазар–Барт–Нібур–Гадамер утворює комплексний герменевтичний цикл зцілення: питання – драма – слово – реалізм – пауза. Травма інтерпретується не як кінець діалогу з Богом, текстом чи Іншим, а як його травматичне, але життєздатне начало, подібно до «hermeneutics of resilience» у посттравматичних студіях, 2024–2025. У контексті сучасної України – від трагедій Бучі до щоденних повітряних тривоги – ця модель пропонує герменевтику виживання, де текст перетворюється на простір безпеки, читач стає суб'єктом зцілення, а метою є не негайне знаходження сенсу, а створення умов для його поступового емердженсу згідно з дослідженнями про наративи війни в українській літературі [25]. Саме в розриві, мовчанні та паузі – через обережне наближення без ризику ретравматизації – горизонти знаходять нові можливості для взаємного торкання. Для візуалізації циклу представлено таблицю №3.

Цей цикл розуміння, однак, залишається неповним без переходу до дії, де пауза перетворюється на солідарне наслідування, – до **Дітріха Бонхьоффера**.

Таблиця 3 - Цикли травмивного досвіду.

Етап циклу	Теолог/Філософ	Опис внеску в герменевтику травми
Питання	Тіліх	Травма як екзистенційна межа, зіткнення з небуттям, що руйнує сенс і вимагає сміливості буття [21].
Драма	Бальтазар	Травма як сцена кенотичної любові, де страждання Бога стає присутністю в болі [1].
Слово	Барт	Травма як керигматична криза, заклик до мовчання перед трансцендентним Одкровенням (вертикаль) [2].
Реалізм	Нібур	Травма як викриття колективного гріха, ілюзії невинності та ідолопоклонства (горизонталь) [14].
Пауза	Гадамер	Травма як семіотичний розрив, що вимагає етики стримування та дистанції для відновлення діалогу [9].

Джерело: авторське опрацювання.

Дітріх Бонхьоффер (Dietrich Bonhoeffer, 1906–1945) завершує запропонований герменевтичний цикл, здійснюючи радикальний перехід від герменевтичної паузи (Гадамер) до етичної дії. Якщо Тіліх розкриває травму як питання, Бальтазар – як драму, Барт – як Слово, Нібур – як реалізм, а Гадамер – як паузу, то Бонхьоффер пропонує травму як Дію – активне наслідування Христа (Nachfolge) в історичній реальності страждання [4].

Концепція «дорогої благодаті» (teure Gnade) стає центральною: протиставляючи її «дешевій благодаті» – спрощеному християнству без хреста та соціальної відповідальності – Бонхьоффер переосмислює травму як покликання до втіленої солідарності та спільного несення тягаря (Gemeinsames Leben) [4]. Це вимагає відмови від «релігії» як приватного притулку (religionsloses Christentum) та прийняття «бути для іншого» (Für-andere-sein). У цій перспективі індивідуальний досвід ПТСР трансформується в колективне свідчення, де зцілення – через розділену відповідальність, а не індивідуальну «перемогу» над

симптомами. Бонхьоффер, власним опором нацизму, закладає завершальну ланку: перетворення герменевтики виживання на герменевтику етичного виклику, де розуміння переростає в солідарне наслідування, спрямоване на справедливість та відновлення гідності. У контексті України (2022–2025) модель знаходить втілення: церква як «спільнота для інших» стає простором солідарності, де Христос діє incognito – у підтримці постраждалих, капеланстві та опорі злу. Травмована людина – не об'єкт співчуття, а місце божественної присутності; зцілення – трансформація страждання в етичну відповідальність. У травмоінформованій практиці принцип «бути для іншого» реалізується так: фасилітатор відмовляється від ролі інтерпретатора на користь активної солідарності. Читання Писання (Псалом 22) стає актом наслідування – закликом до конкретної дії в стражданні.

Критичний аналіз зазначає ризик романтизації страждання: акцент на «хресті як обов'язку» може ігнорувати клінічні аспекти травми та нейробіологічні механізми (хронічний стрес). Феміністська критика попереджає про потенційне виправдання жертви як «норми». Проте актуальність моделі для українського контексту – в теології опору, що поєднує духовне наслідування з практичною солідарністю [25]. Повний цикл представлено в таблиці:

Таблиця 4 - Цикл травми.

Етап	Мислитель	Опис
Питання	Тіліх	Травма як екзистенційна межа.
Драма	Бальтазар	Травма як кенотична солідарність.
Слово	Барт	Травма як керигматична криза.
Реалізм	Нібур	Травма як викриття ідолів.
Пауза	Гадамер	Травма як семіотичний розрив і дистанція.
Дія	Бонхьоффер	Травма як етичне наслідування та солідарність.

Джерело: авторське опрацювання.

Цей цикл пропонує травмоінформовану герменевтику як процес зцілення: від питання до дії, де травма – не кінець, а трансформоване начало діалогу. Таким чином, запропонована гексаграма мислителів – **Тіліх, Бальтазар, Барт, Нібур,**

Гадамер та Бонхьоффер – утворює комплексний герменевтичний цикл зцілення: Питання – Драма – Слово – Реалізм – Пауза – Дія. Термін «гексаграма» тут використовується метафорично, натхненно східними традиціями мудрості (І-цзин), де шестикутна структура символізує динамічну рівновагу, взаємодоповнення протилежностей та циклічний рух від кризи до трансформації. У контексті травмоінформованої герменевтики ця гексаграма представляє не статичну схему, а динамічний процес, де кожен елемент відповідає фазі осмислення та зцілення травматичного досвіду. Травма інтерпретується не як кінець діалогу з Богом, текстом чи Іншим, а як його травматичне, але життєздатне начало – точка, де розрив стає можливістю для глибшої інтеграції. У контексті сучасної України – від трагедій Бучі до щоденних повітряних тривог та хронічного стресу колективної травми – ця модель пропонує герменевтику виживання та відновлення, де текст перетворюється на простір безпеки, читач стає суб'єктом зцілення, а метою є не негайне знаходження сенсу, а створення умов для його поступового емердженсу через етичну чутливість. Саме в розриві, мовчанні та паузі – через обережне наближення без ризику ретравматизації – горизонти знаходять нові можливості для взаємного торкання, а пауза переходить у солідарну дію.

Для візуалізації гексаграми як циклу представлено таблицю №5, де кожен елемент розміщено в послідовності, що відображає рух від екзистенційного питання до етичної дії.

Ця гексаграма не є лінійною, а циклічною: *дія* (Бонхьоффер) повертає до *нового питання* (Тіліх), забезпечуючи безперервний процес зцілення в умовах кризи. У сучасних дослідженнях травма-теології (2024–2025) подібні інтегративні моделі застосовуються для аналізу колективних травм, підкреслюючи баланс між рефлексією та дією. Цикл розуміння залишається відкритим, запрошуючи до подальшого емпіричного та практичного тестування в посттравматичних спільнотах. У цій перспективі травма постає не кінцем діалогу, а можливістю для «дорогої благодаті» (*teure Gnade*) [3] – спільного несення хреста, де зцілення народжується з солідарності, а не з ізольованого

подолання. Для України воєнного часу це означає: Церква стає не інституцією споглядання, а спільнотою, що несе страждання разом [2], перетворюючи біль на відповідальність, а травму – на шлях зцілення через сопричастя.

Таблиця 5 - Гексаграма травмоінформованої герменевтики.

Етап гексаграми	Мислитель	Функція в герменевтиці травми	Ключовий аспект зцілення
1. Питання	Тіліх	Травма як екзистенційна межа, зіткнення з небуттям, що руйнує сенс і вимагає сміливості буття [22].	Легітимація тривоги як онтологічного питання
2. Драма	Бальтазар	Травма як сцена кенотичної любові, де страждання Бога стає присутністю в болі [1].	Солідарність і парадоксальна «темна краса».
3. Слово	Барт	Травма як керигматична криза, заклик до мовчання перед трансцендентним Одкровенням [3].	Викриття ідолів і парадокс суду та благодаті
4. Реалізм	Нібур	Травма як викриття колективного гріха, ілюзії невинності та ідолопоклонства [14].	Етика відповідальності та пророче викриття.
5. Пауза	Гадамер	Травма як семіотичний розрив, що вимагає етики стримування та дистанції [9].	Герменевтика виживання через фрагментацію та мовчання.
6. Дія	Бонхьоффер	Травма як етичне наслідування Христа, солідарність і «бути для іншого» [4].	Трансформація страждання в спільну відповідальність і опір злу.

Джерело: авторське опрацювання.

Неортодоксальне богослов'я ХХ століття стало відповіддю на духовну та психологічну кризу епохи, відкинувши холодну догматику на користь живого досвіду людини в болі у постголокоствній та поствоєнній теології, 2024–2025. Воно перетворило теологію на «психотерапію віри», навчаючи приймати темряву як місце зустрічі з Богом, а не доказ Його відсутності. Сьогодні ця

неортодоксія особливо актуальна в контексті війни Росії проти України (2022–2025), де травма ставить радикальне питання: «*Де Бог у цьому?*». Вона закликає до мужності бути (Тіліх) – віри, що витримує розпад світу, без втечі в ілюзії.

Запропонована гексаграма мислителів – Тіліх, Бальтазар, Барт, Нібур, Гадамер та Бонхьоффер – формує інтегральний цикл травмоінформованої герменевтики: від екзистенційного питання через драму, Слово, реалізм та паузу – до солідарної дії. У глобальному та українському контексті ця модель не лише осмислює травму як онтологічний розрив, а й пропонує етичний інструментарій її трансформації – від виживання до відновлення.

Порівняльний аналіз герменевтичних моделей Фрідріха Шлейєрмахера та Ганса-Георга Гадамера розкриває фундаментальну напругу: обидві ґрунтуються на припущенні стабільності суб'єкта, що руйнується під впливом травми (**Таблиця 2**). Шлейєрмахер трактує інтерпретацію як реконструкцію авторського наміру через емпатичне «переселення» (Einfühlung), поєднуючи граматичне та психологічне тлумачення [20]. Гадамер підносить розуміння до онтологічної події злиття горизонтів (Horizontverschmelzung), залежної від ефективно-історичної свідомості [9]. Травма деконструє обидві: у Шлейєрмахера – руйнуючи психологічну цілісність (фрагментація наративу робить емпатію неможливою); у Гадамера – паралізуючи діалектику (гіперреактивне передрозуміння перетворює текст на тригер).

Таким чином, класична герменевтика виявляє прихований гуманістичний нарцисизм – віру в автономний суб'єкт і тотальність розуміння. Травма викриває цю ілюзію, вимагаючи етичної відмови від володіння сенсом. Посттравматична герменевтика починається з готовності не розуміти, витримуючи злам діалогу, щоб у тріщинах мовчання народжувався новий сенс. У зіставленні з гексаграмою це відкриває шлях до інтеграції: від питання (Тіліх) до дії (Бонхьоффер), роблячи травму не кінцем, а трансформованим началом.

Таблиця 6 - Герменевтична спіраль травми.

Модель	Ключова концепція	Припущення про суб'єкта	Обмеження в контексті травми	Трансформація в травмоінформованій герменевтиці
Шлейермахер	Реконструкція наміру (Einfühlung)	Цілісний, емпатичний суб'єкт	Руйнування психологічної цілісності; дисоціація блокує «переселення».	Емпатія → етична присутність у незнанні.
Гадамер	Злиття горизонтів (Horizontverschmelzung)	Стабільне передрозуміння	Гіперреактивність; текст як загроза ретравматизації	Злиття → пауза, дистанція, утримання простору.
Травмоінформована	Етика стримування та емердженс	Фрагментований, соматизований суб'єкт	Легітимація фрагментації та мовчання.	Розуміння як виживання; сенс емерджентний, нелінійний.

Джерело: авторське опрацювання.

Висновки

Проведене дослідження демонструє, що класична герменевтика, орієнтована на реконструкцію авторського наміру (Шлейермахер) чи діалектичне злиття горизонтів (Гадамер), виявляється недостатньою в контексті травматичного досвіду через припущення стабільності та цілісності суб'єкта інтерпретації. Травма – як індивідуальна, так і колективна, зокрема в умовах повномасштабної війни Росії проти України (2022–2025) – руйнує ці передумови, перетворюючи процес розуміння на семіотичний розрив, фрагментацію наративу та соматичну гіперреактивність. Це вимагає радикальної трансформації герменевтичного апарату: від імперативу «знайти сенс» до етики стримування, паузи та легітимації мовчання як нормативних актів виживання.

Запропонована гексаграма мислителів ХХ століття – Тіліх (Питання), Бальтазар (Драма), Барт (Слово), Нібур (Реалізм), Гадамер (Пауза) та Бонхьоффер (Дія) – утворює інтегральний цикл травмоінформованої герменевтики. Цей цикл не є лінійним, а динамічним і циклічним, де травма

інтерпретується не як кінець діалогу з текстом, Богом чи Іншим, а як його травматичне начало – точка, де розрив стає можливістю для глибшої, етично чутливої інтеграції. Неортодоксальне богослов'я ХХ століття, доповнене філософською герменевтикою та політичним реалізмом, пропонує інструментарій для осмислення колективної травми: від легітимації екзистенційної тривоги через солідарність і одкровення – до етичної дії та відповідальності.

У сучасному українському контексті ця модель набуває особливої актуальності: трагедії Бучі, Маріуполя та щоденний досвід повітряних тривог викривають не лише насильство, а й ідеологічні ідоли, моральну сліпоту та розрив сенсу. Травмоінформована герменевтика перетворює текст (літературний, біблійний чи свідчення) на простір безпеки, де фрагментованість наративу легітимізується, а зцілення – не індивідуальна «перемога» над симптомами, а колективна трансформація страждання в солідарність і опір злу.

Подальші перспективи дослідження включають емпіричну валідацію моделі в практиках капеланства, психотерапії та літературознавстві, а також її адаптацію до інших контекстів колективної травми. У підсумку, запропонована гексаграма не лише критикує обмеження класичної герменевтики, а й відкриває шлях до етичної, чутливої до страждання методології, де розуміння емерджентне, нелінійне та завжди орієнтоване на гідність травмованого суб'єкта. Травма, таким чином, стає не перешкодою, а каталізатором глибшого, автентичнішого діалогу.

Список використаних джерел та літератури

1. Balthasar, H. U. von. (1973–1983). *Theo-Drama: Theological Dramatic Theory* (Vols. 1–5). Ignatius Press (англійський переклад).
2. Barth, K. (1919/1922). *Der Römerbrief*. Chr. Kaiser Verlag.
3. Barth, K. (1932–1967). *Kirchliche Dogmatik* (Vols. I–IV). Theologischer Verlag Zürich.
4. Bonhoeffer, D. (1937). *Nachfolge*. Chr. Kaiser Verlag (англ.: *The Cost of*

Discipleship).

5. Bonhoeffer, D. (1939). *Gemeinsames Leben*. Chr. Kaiser Verlag (англ.: *Life Together*).

6. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

7. Caruth, C. (1996). *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Johns Hopkins University Press.

8. Fricker, M. (2007). *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford University Press.

9. Gadamer, H.-G. (1960). *Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. J.C.B. Mohr (Paul Siebeck).

10. Herman, J. L. (1992). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence – From Domestic Abuse to Political Terror*. Basic Books.

11. Hirschberger, G. (2018). Collective trauma and the social construction of meaning. *Frontiers in Psychology*, 9, 1441.

12. Lanius, R. A., et al. (2020–2024). Neuroimaging studies of PTSD and default mode network connectivity (серія публікацій). *Biological Psychiatry* та *Neuropsychopharmacology*.

13. Medina, J. (2017). Epistemic innocence and the collective gaslighting of social groups. *Philosophical Topics*, 45(2).

14. Niebuhr, R. (1932). *Moral Man and Immoral Society: A Study in Ethics and Politics*. Charles Scribner's Sons.

15. Niebuhr, R. (1941–1943). *The Nature and Destiny of Man* (Vols. 1–2). Charles Scribner's Sons.

16. OCHA/UNHCR. (2025). *Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan 2025* (з додатком про репріоритизацію). United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2025-april-2025-enuk>.

17. Pohlhaus, G. Jr. (2012). Relational knowing and epistemic injustice: Toward

a theory of willful hermeneutical ignorance. *Hypatia*, 27(4), 715–735.

18. Rambo, S. (2010). *Spirit and Trauma: A Theology of Remaining*. Westminster John Knox Press.

19. SAMHSA. (2014). *SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach*. Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

20. Schleiermacher, F. (1819/1838). *Hermeneutik und Kritik*. Reimer (постмортне видання).

21. Tillich, P. (1951–1963). *Systematic Theology* (Vols. 1–3). University of Chicago Press.

22. Tillich, P. (1952). *The Courage to Be*. Yale University Press.

23. van der Kolk, B. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Viking.

24. World Health Organization. (2024). *Post-traumatic stress disorder fact sheet*. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/post-traumatic-stress-disorder>.

25. Journal of Trauma Theology (2025). Special issue on war narratives in Ukraine.

26. Providence Magazine (2025). Articles on Christian realism and Ukraine.

27. E-International Relations (2024). Discussions on Niebuhr and contemporary conflicts.

References

1. Balthasar, H. U. von. (1973–1983). *Theo-drama: Theological dramatic theory* (Vols. 1–5). Ignatius Press.

2. Barth, K. (1932–1967). *Kirchliche Dogmatik* (Vols. I–IV). Theologischer Verlag Zürich.

3. Bonhoeffer, D. (1937). *Nachfolge* [The cost of discipleship]. Chr. Kaiser Verlag.

4. Bonhoeffer, D. (1939). *Gemeinsames Leben* [Life together]. Chr. Kaiser Verlag.

5. Caruth, C. (1996). *Unclaimed experience: Trauma, narrative, and history*. Johns Hopkins University Press. <https://doi.org/10.56021/9780801853036>

6. Fricker, M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198237907.001.0001>

7. Gadamer, H.-G. (1960). *Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. J.C.B. Mohr.

8. Herman, J. L. (1992). *Trauma and recovery*. Basic Books.

9. Hirschberger, G. (2018). Collective trauma and the social construction of meaning. *Frontiers*

in *Psychology*, 9, 1441. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01441>

10. Lanius, R. A., et al. (2020–2024). [Серія статей про PTSD та DMN]. *Biological Psychiatry*.

11. Niebuhr, R. (1932). *Moral man and immoral society*. Charles Scribner's Sons.

12. Rambo, S. (2010). *Spirit and trauma: A theology of remaining*. Westminster John Knox Press.

13. SAMHSA. (2014). *SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach*. Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

14. Schleiermacher, F. (1838). *Hermeneutik und Kritik*. Reimer.

15. Tillich, P. (1952). *The courage to be*. Yale University Press.

16. van der Kolk, B. (2014). *The body keeps the score*. Viking.

17. World Health Organization. (2024). *Post-traumatic stress disorder fact sheet*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/post-traumatic-stress-disorder>

18. OCHA. (2025). *Ukraine Humanitarian Needs and Response Plan 2025*. <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-humanitarian-needs-and-response-plan-2025>

Abstract. *This article addresses the limitations of classical hermeneutics in interpreting traumatic experience under conditions of collective crisis, focusing on the Ukrainian context of Russia's full-scale war against Ukraine (2022–2025). Classical hermeneutical models presuppose a rational, integrated interpreting subject and continuity of meaning, assumptions that collapse under conditions of collective trauma marked by narrative fragmentation, somatic hyperreactivity, dissociation, and loss of existential coherence. In such contexts, the reader is no longer a neutral interpreter but a traumatized subject whose horizon of understanding is shaped by violence, fear, and rupture of meaning.*

The aim of the article is to develop a trauma-informed hermeneutics as an ethical methodology for interpreting texts in crisis situations through an interdisciplinary synthesis of twentieth-century unorthodox theology (Paul Tillich, Hans Urs von Balthasar, Karl Barth, Reinhold Niebuhr, Dietrich Bonhoeffer) and philosophical hermeneutics (Hans-Georg Gadamer).

Methodologically, *the study employs qualitative conceptual analysis and thematic synthesis of theological, philosophical, and trauma-theoretical literature, integrating insights from trauma studies and neurobiology. On this basis, an integrative interpretive model is constructed.*

The results of the study *include the identification of the ethical insufficiency of classical hermeneutics in trauma contexts and the formulation of a dynamic six-stage interpretive model—the “hexagram of trauma-informed hermeneutics.” This model conceptualizes interpretation as a healing cycle moving through existential question, dramatic solidarity, revelatory Word, political realism, ethical pause, and solidaristic action.*

The article concludes that trauma-informed hermeneutics transforms trauma from the end of dialogue into its ethical beginning, offering a framework for restoring meaning in post-traumatic communities. In the Ukrainian context, this approach contributes to a hermeneutics of survival and solidarity and has practical implications for theology, chaplaincy, psychotherapy, and post-war recovery.

Keywords: *trauma-informed hermeneutics, collective trauma, hexagram of healing, unorthodox theology, war in Ukraine, ethics of restraint, hermeneutics of survival.*